

Kromme lepels in een platte wereld

Ferry Koster*

De afgelopen weken hebben we kunnen genieten van “De nieuwe Uri Geller”, uitgezonden door SBS6. Zoals de titel al aangeeft wordt in dit programma gezocht naar een waardige opvolger van de man die in de jaren '70 wereldberoemd werd door bestek te verbuigen. Nu is dat op zich geen prestatie maar wel als je daarbij enkel en alleen mentale kracht gebruikt, zoals hij beweert. Tegelijkertijd hebben critici niet stilgezeten en veel van de verrichtingen van Geller blijken niet meer te zijn dan een eenvoudige goocheltruc. Deze onthullingen hebben opmerkelijk genoeg weinig gevolgen gehad voor zijn status en een groot deel van de kijkers wrijft dan ook geduldig over een lepel als zij tijdens de uitzending worden gevraagd dat te doen.

De nieuwe lichter ‘mentalisten’, zoals zij worden genoemd, neemt met gemak een extra hindernis. Omdat hun verrichtingen direct via het Internet teruggekeken kunnen worden is het doorprikken van de trucs kinderspel geworden. En, wat als blijkt dat er bedrog in het spel is? Haken kijkers dan massaal af? Het tegenovergestelde lijkt eerder het geval. De filmpjes waarin de onthullingen worden gedaan kunnen rekenen op de afkeuring van de trouwe kijker. Niet zo heel vreemd want dan is de lol er natuurlijk snel af, maar het wekt ook de schijn dat mensen af en toe graag in de maling genomen willen worden.

In presentaties over mijn onderzoek naar de gevolgen van globalisering maak ik geregeld iets vergelijkbaars mee. Bij dergelijke bijeenkomsten komt de inhoud van het begrip globalisering onvermijdelijk aan de orde. Vaste prik daarbij is dat mensen tamelijk wilde ideeën hebben over globalisering en de gevolgen ervan voor de samenleving. Een van de in mijn ogen belangrijkste vragen in dit onderzoek is steeds geweest of het mogelijk is globalisering meetbaar te maken door het te beschrijven als de economische, sociale en politieke openheid van landen. Een groot voordeel daarvan is dat redelijk gemakkelijk vast te stellen is in hoeverre globalisering plaatsvindt of niet. Mijn publiek blijkt daar niet altijd even enthousiast over, want zo gemakkelijk kan het toch niet zijn? Net als dat het niet de bedoeling is de truc van een ‘mentalist’ te verklappen lijkt het niet toegestaan de bijna mythische proporties van globalisering terug te brengen tot wat meer overzichtelijke ontwikkelingen. Mijn indruk is daarbij dat beweringen in de populaire literatuur en de media hebben bijgedragen aan de beeldvorming rond globalisering. Wie is intussen niet bekend met de uitspraak van Thomas Friedman dat “de wereld plat is”? De metafoer is goed gevonden en leidt steevast tot een brede beschouwing over de toestand in de wereld. Dat de empirische ondersteuning nogal wankel is doet er dan blijkbaar niet zoveel meer toe.

Hoe het ook zij, de kans bestaat dat er een moment komt dat mensen zijn uitgepraat over globalisering en het tijd wordt voor iets anders. Het schijnt dan ook dat er al

voorbereidingen worden getroffen voor een nieuwe show met de titel “De nieuwe Thomas Friedman”. Als ze nog kandidaten zoeken, geef ik me op.

* Ferry Koster is onderzoeker aan de Universiteit Leiden. Van 2005 tot 2008 was hij onderzoeker aan het AIAS en schreef samen met Paul de Beer het boek “Voor elkaar of uit elkaar? Individualisering, globalisering en solidariteit” (Aksant, 2007). www.ferrykoster.nl